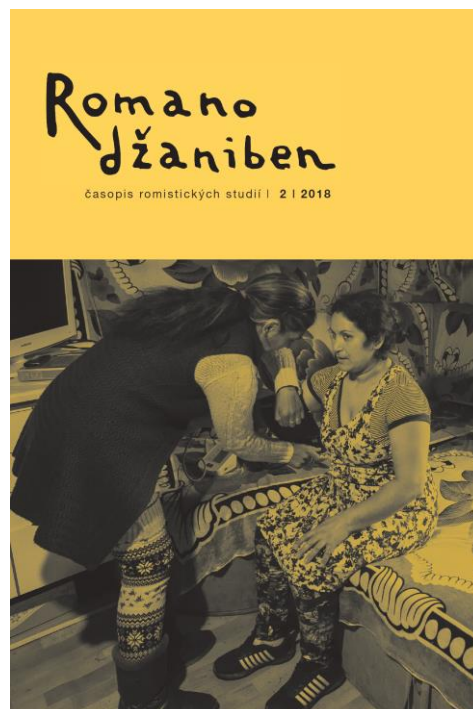
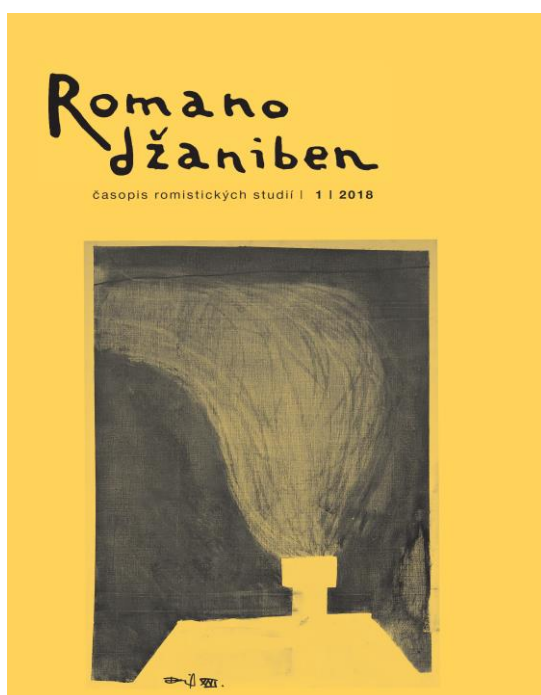

Romano džaniben

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2018

**Biskupcova 1866/85
130 00 Praha 3
IČO: 62941305 DIČ: CZ 62941305
č. ú. ČSOB 161582339/0300
ředitelka spolku: Mgr. Lada Viková
email: dzaniben@email.cz
www.dzaniben.cz**

Obsah výroční zprávy

Obsah	2
Spolek Romano džaniben	3
Časopis Romano džaniben	4
Historie časopisu	4
Současnost časopisu	4
Složení výkonné redakce 2018	5
Redakční rada časopisu Romano džaniben	5
Struktura časopisu	7
Personální zázemí spolku 2018	8
Časopis Romano džaniben v roce 2018	10
Romano džaniben – 1/2018	12
Romano džaniben - 2/2018	15
Financování časopisu	18
Další aktivity spolku v roce 2018	19
Romistické utopie	20
Dějiny Romů ve výuce	22
Propagace	26
Zhodnocení roku 2018	27

Spolek Romano džaniben

Posláním spolku Romano džaniben je rozšiřovat povědomí o historii, jazyce a kultuře Romů mezi odbornou i širokou veřejností především prostřednictvím publikační a vzdělávací činnosti, a přispívat tak k překonávání bariér plynoucích ze vzájemné neznalosti.

Historie spolku, dříve sdružení, sahá do roku 1994, kdy přední česká indoložka a romistka Milena Hübschmannová se svými přáteli založila Nadaci Romano džaniben. Tato organizace od roku 2005 do roku 2013 existovala pod názvem o. s. Romano džaniben a k 1. 1. 2014 se stala spolkem.

Téměř výhradní činností Romano džaniben bylo do roku 2005 vydávání stejnojmenného časopisu romistických studií, od roku 2005 se pak věnuje i dalším projektům, většinou edičního a vzdělávacího charakteru.

Časopis Romano džaniben

Časopis romistických studií

Časopis Romano džaniben je jediným recenzovaným periodikem v Česku, které se systematicky věnuje jazyku, historii a kultuře Romů v nejšířším slova smyslu. Snaží se publikovat podložené a fundované informace z celého spektra humanitních oborů. Vedle odborných textů věnuje Romano džaniben prostor i autorské tvorbě romských literátů, portrétům romských osobností a umělců, recenzím a anotacím odborné romistické literatury a beletrie romských autorů.

Historie časopisu

U zrodu tohoto romistického časopisu v ČR stála doc. Milena Hübschmannová, zakladatelka romistiky na FF UK v Praze, se svými přáteli. Ti se také na podobě časopisu výrazně podíleli, jmenovitě (řazeno abecedně): Zbyněk Andrš, Ruben Pellar, Hana Šebková, Anna Žigová a Edita Žlnayová. Skladba Redakční rady a technické redakce se v průběhu let obměňovala. Časopis vychází nepřetržitě od roku 1994, do roku 2002 měl čtvrtletní periodicitu, jednotlivá vydání čítala v průměru 100 stran. Výraznější změny zaznamenal časopis v roce 2002, kdy o. s. Romano džaniben začalo na jeho vydávání spolupracovat s nakladatelstvím G plus G. Od té doby časopis vychází pololetně v průměru o 170 stranách a má současnou grafickou podobu, od prvního čísla roku 2012 pouze došlo k návratu k původnímu, menšímu formátu. Milena Hübschmannová redakci časopisu vedla celých 11 let do roku 2005, kdy tragicky zahynula, a šéfredaktorství na následující 3 roky převzal Peter Wagner. V roce 2009 se ho ujaly Jana Kramářová a po ní Eva Zdařilová, která v roce 2011 odešla na mateřskou dovolenou. Ta vedení redakce předala Pavlu Kubaníkovi a Heleně Sadílkové. Od podzimu 2013 je ředitelkou sdružení, resp. spolku Lada Viková.

Současnost časopisu

V roce 2010 byl časopis zařazen na seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik spravovaný Radou pro vědu a výzkum. Kromě publikování odborných recenzovaných článků se ale na podobě časopisu nic jiného nemění: Romano džaniben i nadále otiskuje také popularizační články přístupné nejšířší veřejnosti, aby tak zůstal informační, referenční a diskusní platformou pro celou řadu profesních skupin a především pro Romy samotné.

V roce 2016 byl celý archiv časopisu od roku 1994 až po současnost digitalizován a on-line zveřejněn na webu spolku. Nejnovější dva ročníky časopisu jsou vždy přístupné pouze našim předplatitelům, starší čísla si v PDF může stáhnout z našich webových stránek kdokoliv.

Složení výkonné redakce v roce 2018

Šéfredaktoři: Pavel Kubaník, Helena Sadílková

Redaktoři: Lada Víková

Technická redakce: Eva Zdařilová

Redakční rada časopisu *Romano džaniben*

Redakční rada časopisu zodpovídá za jeho odbornou a obsahovou stránku. Její členové jsou vybíráni dle svého působení a erudice v jednotlivých vědeckých oblastech, do kterých romistika zasahuje. Redakční rada časopisu navrhuje členy Odborné poradní a konzultační skupiny, kteří jsou odpovědní za recenzování zaslaných příspěvků a jejich doporučení či nedoporučení k publikování. Konečné rozhodnutí o publikování však je na členech rady.

Redakční rada se schází minimálně jednou ročně a na tomto setkání projednává a schvaluje další směřování časopisu a ediční plán.

Členové

Mgr. Michael Beníšek
Seminář romistiky, Katedra
středoevropských studií, FF
UK Praha

Jan Červenka, Ph.D.
Seminář romistiky, Katedra
středoevropských studií, FF
UK Praha

Viktor Elšík, Ph.D.
Ústav obecné lingvistiky,
FF UK Praha

Mgr. Lucie Fuková
t. č. na mateřské dovolené
PhDr. Jana Horváthová
Muzeum romské kultury v Brně

PhDr. Anna Jurová, CSc.
Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied
Doktorka Jurová bohužel na podzim 2018 náhle zemřela, budeme za ni tedy do

redakční rady nominovat nového člena.

PhDr. Arne B. Mann, CSc.

Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Alexander Mušinka, Ph.D.

Ústav rómskych štúdií, Prešovská univerzita v Prešove

Tatiana Podolinska, Ph.D.

Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Helena Sadílková, Ph.D.

Seminář romistiky, Katedra středoevropských studií, FF UK Praha; Ústav soudobých dějin Akademie věd ČR; Romano Džaniben, z. s.

Mgr. Lada Viková

Katedra sociální a kulturní antropologie, FF Univerzity Pardubice; Romano Džaniben, z. s.

Dipl.-Phys. Peter Wagner

bývalý šéfredaktor Romano Džaniben

Struktura časopisu

RECENZOVANÁ ČÁST

Od roku 2009 minimálně polovinu časopisu tvoří vědecké články odborníků působících na poli celé řady vědních oborů, z nichž je možno nahlížet na historii, kulturu a jazyk Romů. Jejich odbornou úroveň a vědecký přínos před publikováním zhodnotí nezávisle na sobě dva recenzenti.

Příspěvky do recenzované části časopisu podléhají před publikováním recenznímu řízení. Texty jsou po přijetí redakcí a po vyhodnocení formálních náležitostí šéfredaktorem anonymizovány a předány k posouzení dvěma odborníkům. Odborníci jsou vybíráni podle zaměření posuzovaného textu z okruhu Redakční rady nebo Odborné poradní a konzultační skupiny. Vypracované posudky příspěvky k publikování doporučí, doporučí po přepracování nebo nedoporučí. V případě nejasností je text předán k posouzení ještě třetímu recenzentovi.

NERECENZOVANÁ ČÁST

V časopise i přes odborné zaměření zůstávají nadále zachovány níže uvedené rubriky. V České republice totiž dosud nevychází jiné periodikum, které by pravidelně věnovalo rozsáhlejší prostor memorátům především z období II. světové války, textům psaným v romštině, prezentaci romských osobností a recenzím a anotacím romistické literatury. Redakce časopisu Romano džaniben přitom publikování tohoto typu textů a informací považuje za stejně zásadní jako je přinášení nových vědeckých poznatků, a proto jim i do budoucna bude věnovat stejnou péči.

Literatura

V této rubrice jsou pravidelně zveřejňovány autorské texty zavedených nebo začínajících romských spisovatelů. V případě autorů píšících romsky jsou jejich texty publikovány vždy v originále s českým nebo slovenským překladem, díla psaná v ostatních jazycích jsou publikována v českém překladu (resp. v českém originále). Ukázky jsou doplněny minimálně krátkou biografickou poznámkou o autorovi. Stále jsme otevření k navázání nových kontaktů na autory, jejichž díla dosud v časopise nebyla publikována, abychom je mohli v časopise představit.

Portrét osobnosti / Rozhovor

Z řad Romů se rekrutují nejen v České republice, ale v celosvětovém měřítku osobnosti vynikající svými schopnostmi a dovednostmi ve všech myslitelných oborech lidské činnosti. Imperativem časopisu Romano džaniben a především

milou povinností je o těchto výtvarnících, politicích, hudebnících, literátech a mnohých dalších zpracovat portrét nebo je osobně navštívit a nahrát s nimi rozhovor, který následně v časopise publikujeme. Druhým, neméně důležitým důvodem pro publikování rozhovorů, je dokumentování historických etap z pohledu přímých účastníků. Nejčastěji jsou obsahem rozhovoru válečné vzpomínky, migrace za prací apod.

Recenze a anotace

Tato rubrika obsahuje kratší anotace i obsáhlejší rozborné recenze romistické literatury a monografií romských autorů, výběrově i poezie a beletrie reflektující romskou kulturu.

Personální zázemí spolku 2018

V roce 2018 se aktivně na chodu spolku, redakčních pracích a koordinaci projektů podíleli následující členové spolku:

- Výkonná redaktorka (od roku 2000) a od září 2013 ředitelka spolku: **Mgr. Lada Viková** – psycholožka a romistka, odpovídá za redakční práci a dobrou jazykovou úroveň časopisu, zodpovídá za prosazení edičního plánu stanoveného Redakční radou. Podílí se jak na redakční práci, tak na korekturách, a pomáhá s výběrem literatury k recenzování. Zároveň se od září 2013 více podílí na administrativní činnosti a řízení celého spolku, je přítomna při jednáních o zamýšlených projektech, jedná se sponzory, spoluorganizuje schůzky redakční rady apod.

- Výkonná redaktorka a od května 2011 šéfredaktorka: **Helena Sadílková, PhD.** – romistka, zodpovídá za recenzní posouzení jednotlivých textů, zajišťuje komunikaci s autory a s recenzenty příspěvků. Podílí se na redakčních pracích a na prepisech českých a romských textů, překládá z angličtiny, doplňuje články o anglická resumé a aktivně zapojuje do redakčních prací studenty romistiky na FF UK, podílí se na výběru vhodných recenzentů pro romistickou i beletristickou literaturu, komunikuje s autory recenzovaných odborných článků.

- Výkonný redaktor a od května 2011 šéfredaktor: **Mgr. Pavel Kubaník** – romista, organizuje setkání Redakční rady, získává příspěvky do recenzované i nerecenzované části časopisu, podílí se na redakčních pracích, udržuje spolupráci se Seminářem romistiky na FF UK, komunikuje s recenzenty. Podílí se na prepisech rozhovorů, zodpovídá za sekci literatury a vyhledává literaturu vhodnou k recenzování. Je zodpovědný za organizaci pravidelného diskuzního setkávání Romistické utopie.

- Koordinátorka projektu Dějiny Romů ve výuce: **Mgr. Markéta Skočovská** – absolventka oborů romistika na FF UK v Praze a žurnalistika na FSV UK v Praze. Vede interkulturní dílny od roku 2016. Jako koordinátorka projektu odpovídá za plnění harmonogramu, průběžné evaluace, komunikaci týmu, komunikaci s donátory, tvorbu průběžných a závěrečných zpráv, přípravu podkladů pro metodika a za PR projektu. Zároveň koordinuje samotné dílny na školách a zodpovídá za komunikaci se školami, lektory, romskými pamětníky apod.

- Lektorka interkulturních dílen: **Bc. Kateřina Kořínková** – je studentkou oboru romistika na FF UK, proškolená metodičkou projektu a koordinátorka dílen. S vedením dílen má pětiletou zkušenost. Odpovídá za přípravu a lektorování interkulturních dílen, spolupráci s koordinátorkou dílen a dalšími zaměstnanci projektu.

- Administrativní a technická podpora spolku: **PhDr. Eva Zdařilová** – absolventka romistiky, má na starosti distribuci časopisu předplatitelům a organizační a administrativní chod redakce, udržuje korespondenci s předplatiteli a přispěvateli, zodpovídá za další administrativní záležitosti spolku (vyúčtování grantů a jiná projektová administrativa), spravuje jeho webové stránky. Na redakčních pracích se pak podílí především překlady z německého jazyka a zapojuje se do korektur textů.

Časopis Romano džaniben v roce 2018

Kompozice dvou čísel časopisu v roce 2018 drží již dříve zavedenou linii monotematických čísel.

První z čísel je zaměřeno historicky, regionálně je soustředěno na území českých zemí. Představuje výsledky současného bádání k tématu situace Romů v době tzv. první republiky a její postupné dezintegrace v době války. V současné době v českých zemích zaznamenáváme zvýšený zájem badatelů v oblasti romistiky o historická témata, podpořený i realizací několika projektů na akademické půdě i na půdě neziskových organizací – v roce 2016 vzniklo v České republice Pražské fórum pro romské dějiny (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Seminář romistiky KSES FFUK), nová mezinárodní akademická platforma pro podporu historicky informovaného výzkumu soustředěného na Romy. Od roku 2017 je též realizován dokumentační projekt Databáze obětí romského holocaustu (Institut Tereziánské iniciativy) zaměřený na archivní výzkum mapující oběti holocaustu Romů a Sintů a spíše publicisticky laděný projekt Paměť Romů (Romea, o.p.s.), v jehož rámci byly nahrávány video rozhovory s romskými pamětníky ilustrující dějiny československých Romů ve 20. století. Texty shromážděné v čísle 1/2018 prezentují nově vznikající sumu poznání – některé konkrétní výsledky výše zmíněných výzkumných aktivit, i některé samotné výstupy, jakož i bližší popis výše zmíněných současně realizovaných historicky laděných projektů. V tomto čísle časopisu též přetiskujeme unikátní záznam moravské romštiny ze čtyřicátých let 20. století – v textech, jejichž autorem je Antonín Daniel, poválečný romský učitel, rodák z jihomoravských Oslavan. Romská předválečná komunita v Oslavanech představovala jednu z největších tzv. cikánských kolonií na jihovýchodní Moravě, drtivá většina jejích obyvatel byla vyvražděna v koncentračních táborech. V čísle přetiskujeme též unikátní rozhovor s panem Zdeňkem Danielem, posledním žijícím přeživším pocházejícím z této komunity. Doplňujeme jej rozhovorem s jeho synem, Z. Danielem ml., architektem a výtvarníkem, jehož díla představujeme ve výtvarné příloze.

Centrálnou tématou¹ druhého čísla je participácia Rómov cez optiku rozličných aspektov a prístupov: ktoré sa sústreďujú na participatívne

¹ Toto číslo se skládá většinou z článků ve slovenštině, editorem je Tomáš Hrustič ze SAV, proto i shrnutí zde a anotace některých článků dále je ve slovenštině.

výskumy v akademickej a aplikovanej sfére a spôsoby, akými zahŕňajú účasť Rómov nielen pri ich samotnej realizácii výskumov, ale aj pri príprave ich plánu a metodiky, či následne pri interpretácii a analýze získaných dát. Táto oblasť je v čísle zastúpená analýzou a reflexiou konkrétneho výskumu politickej participácie Rómov na Slovensku. Väčšie angažovanie výskumných partnerov do dizajnu a vyhodnocovaniu výsledkov výskumu navyše prináša tému intenzívnejšej kolaborácie medzi výskumníkmi a informátormi, napríklad aj pri prezentovaní výsledkov v podobe publikovania akademických textov, čo je téma, ktorú v čísle priamo diskutuje text Lirie de la Cruz Hernández a Palomy Gay y Blasco. Číslo ďalej prináša aj príspevky z oblasti výskumov a následného nastavovania intervencií a politik verejného zdravia, na ktorých priamo participujú Rómovia z marginalizovaných osád na Slovensku – priamo zapojení do zberu dát a následne do realizácie a implementácie týchto intervenčných opatrení – či už v oblasti dojčenia, alebo skvalitňovania prístupu k zdravotným službám. Dôležitou témou je aj problematika delegovania náboženskej autority na rómskych náboženských lídrov a ich osvojovanie a prispôbovanie pastoračného diskurzu aktuálnym potrebám a kontextu vlastnej komunity a následne prepájania etnicity a rómstva, ako faktorov, ktoré prispievajú alebo neprispievajú k aktívnejšej participácii na náboženskom živote v danej lokalite. Následne, v nerecenzovanej časti toto číslo uvádza niektoré príklady z praxe – či už projektov, alebo občianskych iniciatív, ktorých hnacím motorom bola práve prvotná angažovanosť Rómov a Rómiiek a v podobe osobných výpovedí dlhoročných rómskych aktivistov a aktivistiek v oblasti lokálnej politickej participácie a angažovanosti, pri zlepšovaní podmienok pre život Rómov, siet'ovaniu aktívnych Rómov a Rómiiek s cieľom otvoriť diskurz o dôstojnom a rovnoprávnom postavení Rómov na Slovensku.

OBSAH ČASOPISU V ROCE 2018

ROMANO DŽANIBEN 1/2018

Recenzovaná část

Milada Závodská

Ko éhi víno hoj jepaš šel procenta nadžánen te ginel he te činel? Pre akada otázka na del odpoved'a adadiveseskro svetos... Čí je to vina, že polovina našich neumí číst a psát? Na tuto otázku dnešní svět neodpovídá.... (student septimy Blahoslavova gymnázia v Ivančicích A. Daniel, 1933)

Žákovská a studentská léta učitele Antonína Daniela

Období dětství a mládí Antonína Daniela (1913-1996) – později studenta a nakonec profesionálního pedagoga – zahrnuje jeho žákovská léta na Obecní škole v Oslavanech, studentská léta na gymnáziu v Ivančicích a maturitní ročník a maturitní zkoušku na gymnáziu v Tišnově. Návazně je v článku zpracováno období do roku 1939, kdy byl studentem Filosofické fakulty Masarykovy university v Brně (MUNI), a dále období 1945–1948, kdy navázal na svá válkou nuceně přerušena studia, a studoval souběžně jak na Filosofické, tak na Právnické fakultě MUNI. V průběhu svého vzdělávání zpracoval A. Daniel určité písemné texty ve svém rodném jazyce (moravské romštině). Článek se zabývá nadčasovou hodnotou Danielova raného písemného díla – tedy Danielem romsky zapsanou historií vlastního rodiště (romského sídliště v Oslavanech), ale také aktivní spoluúčasti na překladu biblických Skutků apoštolských do romského jazyka. Zároveň se autorka článku snaží uvažovat o různých aspektech institucionálního vzdělávání Romů v meziválečném období v ČSR a o souvisejících spojitostech v sociálním zázemí rodu moravských Romů, z něhož A. Daniel pocházel.

Lada Viková

Adolf Ištvan – romský legionář z Bohusoudova a jeho dopisy

„Ištvan Adolf, 1880 Jihlava o. Jihlava, [Z] 969, 7.3.1943“ (Nečas, C. 1992. Aušvicate hi kher báro, s. 87)

Případová studie přibližuje život romského legionáře, Adolfa Ištvana z Bohusoudova, představuje jej jako dějinného aktéra a především se zaměřuje na poznatky o jeho aktivních snahách zlepšit svou sociální situaci v meziválečném období. Zviditelňuje tak nové poznatky o aktérství původních českých (potažmo i moravských) Romů či Sintů a o předpokládané snaze mnohých z nich vymanit se v meziválečném období z postavení lidí na okraji. Současně doplňuje dosavadní historiografii bohusoudovské romské osady o detailnější poznání

konkrétního jejího člena, jenž se svou účastí v legionářském hnutí zapojil do tzv. velkých dějin nově se rodícího státu, ovšem posléze se – stejně jako většina obyvatel této romské osady – stal obětí nacistické genocidy, tzv. romského holocaustu. Mikrohistorická studie se zaměřuje především na analýzu žádostí A. Ištvana z let 1923–1936 zaslaných jeho jménem do Kanceláře legií na MNO ČR. Tyto fragmenty jsou zasazeny do širšího dobového kontextu, lokálních reálií a především biografie hlavního protagonisty, jak ji bylo možné rekonstruovat z archivních pramenů.

Jiří Smlsal

Holocaust Romů v retribučním soudnictví

Soudní proces vedený v letech 1946–1947 s Blažejem Dydem, romským vězněm a vězeňským funkcionářem v koncentračních táborech v Hodoníně u Kunštátu a v Osvětimi, představuje do značné míry protiklad mimořádného lidového soudu s Josefem Janovským, velitelem tzv. cikánského tábora v Letech u Písku, který probíhal v letech 1945–1946 a 1948. V prvním případě vypovídali převážně bývalí romští vězňové, ve druhém bývalí táboroví dozorcí. V prvním případě byl obžalovaný odsouzen, ve druhém zproštěn viny. Zdá se, že oba soudní procesy nemohou být rozdílnější. Jejich srovnání však ukazuje řadu shodných rysů ve způsobu, jakým jednotliví aktéři strukturovali své výpovědi, jaký druh otázek soudci kladli, jaké skutečnosti byly považovány za závažné a jaké byly přehlíženy. Nahlíženy z tohoto hlediska poskytují dokumenty obou soudů jednotný obraz, který vypovídá mnohé o vztahu poválečné české společnosti k Romům a ke zkušenosti romského holocaustu.

Nerecenzovaná část

Michal Schuster

Archivní fond Zemská donucovací pracovna Brno jako zdroj dokumentace romských obětí holocaustu v České republice – nálezová zpráva

Cílem této nálezové zprávy je popsat doposud nedostatečně využitý archivní fond A 19, Zemská donucovací pracovna (dále ZDP) Brno, uložený v Moravském zemském archivu v Brně (dále MZA), jehož detailní výzkum může přinést důležité poznatky (nejen) o tématu genocidy Romů za druhé světové války na našem území. Internace romských mužů a žen je totiž významnou podkapitolou fungování ZDP v Brně, která může přispět k dokreslení postavení, resp. perzekuce tohoto etnika na našem území v období rakouské monarchie, první a druhé československé republiky, protektorátu a omezeně také v letech 1945–1951. Osud romských vězňů v brněnské ZDP v období 1939–1945 je stěžejním pro výzkum, jež provádí autor zprávy v rámci projektu Databáze romských obětí holocaustu v České republice, řešeného Institutem Tereziánské iniciativy v Praze. Jedním z cílů projektu je systematický archivní výzkum,

který přináší detailnější informace o osudech jednotlivých obětí nacistické perzekuce Romů na území České republiky.

Zprávy o současně realizovaných aktivitách na poli historického výzkumu zaměřeného na Romy

Michal Schuster, Institut Tereziánské Iniciativy: Databáze romských obětí holocaustu v České republice

Kristina Dienstbierová, Romea, o.p.s.: Paměť Romů

Helena Sadílková, Seminář romistiky KSES FFUK: Pražské fórum pro romské dějiny

Dvou-rozhovor se Zdeňkem Danielem a jeho synem, Zdeňkem Danielem mladším

Rozhovor s pamětníkem, který se narodil a do druhé poloviny čtyřicátých let žil v romské kolonii v jihomoravských Oslavanech. Představuje jednoho z mála členů této významné romské lokální komunity, který přežil pronásledování za druhé světové války – jeho tetě se jej totiž podařilo zachránit z transportu, ve kterém odjel do Auschwitz-Birkenau celý zbytek jeho rodiny, zpět se domů vrátil jen jeho otec. Rozhovor nahrála Markéta Hajska, v rámci projektu Paměť Romů.

Rozhovor je doplněn dalším interview – se synem (a jmenovcem) pana Daniela, Zdeňkem Danielem mladším. Působí jako výtvarník a architekt, pracuje v neziskové organizaci DRAK. V roce 2017 ve spolupráci s Pražským fórem pro romské dějiny v Praze zrealizoval průřezovou výstavu svým dosavadním výtvarným dílem. V jejímž rámci též poprvé vystavil cyklus obrazů Memento mori – Mé černobílé stíny, ve kterém se vypořádává s tragickou válečnou historií svojí rodiny. Reprodukce obrazů zveřejněných na této výstavě jsou i základem výtvarné přílohy, která je součástí čísla.

Romské texty Antonína Daniela

MANN, Stuart E., [Daniel, Antonin], 1944. On the Gypsies of Oslavany: A record of his own people by Antonín Daniel, in: *Journal of Gypsy Lore Society*, (3) XXIII, 1944, s. 71-91;

[Mann, Stuart E., Daniel, Antonin]. 1947. Two Moravian Romani Folk-tales, in: *Journal of Gypsy Lore Society*, XXVI, 1947, s. 24-36.

Ukázky dvou z několika romsky psaných publikovaných textů Antonína Daniela, ilustrující právě historii a kulturu romské komunity v Oslavanech. Texty vyšly ve čtyřicátých letech 20. století v *Journal of the Gypsy Lore Society*, v časopise nejstarší romistické společnosti na evropském kontinentě. Publikovány byly v romštině a anglickém překladu, doprovozeny extenzivními poznámkami britského badatele S. E. Manna, který byl v úzkém kontaktu s Antonínem Danielem a jejich vznik velmi pravděpodobně osobně podnítil. Vzhledem k místu i době publikace byly zřejmě velmi málo čteny mimo

expertní okruh akademických badatelů, zejm. lingvistů. V českém historickém kontextu na tyto texty upozornil v devadesátých letech Ctibor Nečas. Texty byly původně dle originálu přepsány a přeloženy v rámci dokumentačního dialektologického projektu Atlas of Central Romani (za poskytnutí děkujeme Viktoru Elšíkovi). Unikátním vkladem redakce časopisu Roma džaniben a jejích spolupracovníků je pokus o redakci původního romského textu, aby byl srozumitelný současným mluvčím romštiny v českých zemích (přetiskujeme zároveň originální text i jeho český překlad). Text tak vracíme zpět místnímu romskému i neromskému publiku, v kvalitě, která dovoluje jej znovu použít i jako (významný) historický/lingvistický/folkloristický pramen.

ROMANO DŽANIBEN – 2/2018

Editorem druhého čísla roku 2018 byl kromě kmenového Pavla Kubaníka také Mgr. Tomáš Hrustič, PhD. z Ústavu etnologie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied, proto i anotace některých článků necháváme ve slovenštině.

Recenzovaná část

Tomáš Hrustič a Ondřej Poduška

Rómska participácia, úvod k tematickému číslu Romano džaniben

Úvod zhrnuje súčasné tendencie k participatívnym a kolaboratívnym prístupom v rómskych štúdiách / romistike jednak na akademickej úrovni, ako aj v aplikovanej rovine. Zároveň zhrnuje niektoré príklady z praxe - či už projektov, alebo občianskych iniciatív, ktorých hnacím motorom bola práve prvotná angažovanosť Rómov a Rómiek.

Liria de la Cruz Hernández and Paloma Gay y Blasco

Výzkum romských žen: společné cíle

Autorky uvažují nad možnostmi, jak překročit vztah výzkumník – informátor, a nad tím, co může přinést posunutí tohoto vztahu do roviny spoluautorství výsledného odborného textu.

Tomáš Hrustič

Participatívny výskum politickej angažovanosti Rómov na Slovensku

Studie se zabývá průběhem, přínosem a problémy spojenými s participativní evaluací programu zaměřeného na politickou participaci Romů na Slovensku.

Tatiana Hrustič a Andrea Poloková

Participatívny prieskum miery dojčenia v rómskych komunitách

Článok shrnuje hlavné výstupy průzkumu o míře kojení v marginalizovaných romských komunitách na Slovensku a zaměřuje se na participativní aspekt působení zdravotních asistentů v romských osadách a jejich přínos pro samotný partiální průzkum.

Tatiana Podolinská

Rómske líderstvo v charizmatických cirkvách ako príklad participácie

Štúdia sa zaoberá spôsobmi, ako charizmatické a letničné hnutia pracujú s delegovaním náboženskej autority na rómskych náboženských lídrov (pastorov), a spôsobmi, ako si títo náboženský lídri osvojujú náboženské vodcovstvo a prispôbujú pastoračný diskurz aktuálnym potrebám a kontextu vlastnej komunity. Štúdia sa zameriava aj na to, akým spôsobom sa v tomto procese náboženského líderstva pracuje s etnicitou a rómstvom, ako faktorom, ktorý prispieva alebo neprispieva k aktívnejšej participácii na náboženskom živote v lokalite.

Nerecenzovaná časť

Daniela Fil'akovská Bobáková, Andrej Belák, Tatiana Hrustič, Marcela Adamová

Asistencia pre vylúčených Rómov v slovenských nemocniciach: participatívny vývoj a zavedenie novej pracovnej pozície

Zdravotný stav Rómov v strednej a východnej Európe je v porovnaní s národnými priemerami výrazne horší. Tak je tomu aj preto, lebo početní vylúčení Rómovia benefitujú z miestnych zdravotníckych služieb výrazne menej než väčšina ostatných ľudí. V našom príspevku z pohľadu realizačného tímu stručne predstavujeme kolaboratívny projekt, ktorý má vylúčeným Rómom na Slovensku – predovšetkým matkám z marginalizovaných rómskych komunit a ich deťom – pomôcť benefitovať zo zdravotníckych služieb poskytovaných v nemocniciach štandardne.

Eseje Romů o jejich cestě k zapojení se do širšího společenského dění (Některé eseje jsou psány romsky s překladem do češtiny.)

Jarmila Vaňová

Miro drom ko aktivno sadženengero dživipen

Osobná výpoveď o neustálom napredovaní pri presadzovaní rovnosti Rómov na Slovensku, cez aktívnu novinársku činnosť, politickú participáciu na lokálnej a regionálnej úrovni.

Rudolf Horváth

Život v rómskej osade

Osobná výpoveď dlhoročného rómskeho aktivistu v obci Markušovce o jeho ceste za zlepšovaním podmienok pre život Rómov - práca terénneho sociálneho pracovníka, lokálneho politického aktivistu a mediátora medzi Rómami a Nerómami v obci.

Julius Pecha

Aktívny prístup mení životy ľudí

Osobná výpoveď terénneho sociálneho pracovníka v obci Kecerovce Jeho eseje ponúka zároveň pohľad na participáciu mládeže na živote komunity.

Csaba Horváth

Občianska angažovanosť pre lepšiu budúcnosť

Osobná výpoveď rómskeho aktivistu a rozprávanie o jeho snahách od sieťovania rómskych starostov na Gemeri až po založenie aktuálnej rómskej iniciatívy *Opre Roma*, ktorá spája aktívnych Rómov a Rómiek naprieč Slovenskom a má za cieľ otvoriť diskurz o dôstojnom postavení Rómov na Slovensku.

Beata Berkyová

Ako sa zmenil moj život

Osobná výpoveď rómskej aktivistky a jej príbehu o snahách zlepšovať postavenie rómskych žien, zakladaní rómskych ženských sietí a vedení Únie rómskych materských centier v Poltári.

V obou číslech jsou, tak jako obvykle, otištěny **recenze a anotace** k vybraným publikacím – věnujícím se Romům – vydaným v předchozím období.

Financování časopisu:

Vydání obou čísel časopisu Romano džaniben v roce 2018 podpořili:

Ministerstvo kultury ČR částkou 440 000,-

Magistrát hl. m. Praha částkou 120 000,-

a za štědrost děkujeme také soukromým dárcům.

Další aktivity spolku v roce 2018

Vedle vydávání stejnojmenného časopisu se spolek Romano džaniben zabývá také dalšími projekty, které jsou většinou edičního nebo vzdělávacího charakteru. V roce 2018 jsme zůstali věrní oblasti vzdělávání a prohlubování odborné diskuze pomocí již tradičního projektu **Dějiny Romů ve výuce** a přednáškového cyklu **Romistické utopie**.

Romistické utopie 2018

Přednáškový cyklus Romistické utopie začal v říjnu 2010, probíhá s výjimečnými přestávkami po dobu akademického školního roku. V roce 2018 proběhlo v rámci cyklu 7 přednášek.

Cyklus má tři hlavní cíle:

- a) propojit badatele a studenty z ČR zajímající se o romskou kulturu v nejširším slova smyslu
- b) umožnit studentům a badatelům prezentovat vlastní bádání či náměty před zasvěceným publikem a získat tak ojedinělou zpětnou vazbu
- c) propagovat existenci časopisu Romano džaniben a rozvíjet osobní kontakty s badatelskou obcí v ČR (případně na Slovensku a jinde v zahraničí), které lze zúročit v získávání odborných textů pro další vydání časopisu.

Zvukové záznamy jsou následně pro zájemce k poslechu na stránkách www.dzaniben.cz

Přednášky v roce 2018 (číslice značí pořadí přednášky od začátku cyklu v roce 2010):

48 - Jaroslav Šotola, Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, FF UP v Olomouci:

Sociální mobilita Romů a její bariéry

49 - Jana Horváthová, Muzeum romské kultury, Brno:

Šperk Romů

50 - Ondřej Klípa, Institut mezinárodních studií FSV UK a Katedra studií občanské společnosti FHS UK:

„Zatracená rasa“. Terminologické obtíže sčítání Romů na českých základních školách.

51 – Lada Viková, Katedra sociální a kulturní antropologie, Univerzita Pardubice

K institutu „domovské obce“ za 1. republiky na vybraném příkladu romské rodiny v dřívějším hejtmánství Boskovice

52 - Pavel Kubaník, Seminář romistiky FF UK

Jazyková socializace v romské osadě

53 - Radek Vorlíček, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové

S odlišností se nekamarádíme: Sociální vztahy v prostředí základních škol

54 - Daniel Škobla, Tomáš Hrustič, Ondřej Poduška, Ústav etnologie a sociálnej antropológie SAV

Evaluácia Národného projektu Terénna sociálna práca v obciach na Slovensku (obdobie rokov 2016-2018)

Cyklus bylo možné uskutečnit díky podpoře Magistrátu Hlavního města Prahy a jeho *Celoměstských programů podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2018.*

Dějiny Romů ve výuce

Projekt Krajinou příběhů romské historie poskytuje již devátým rokem zázemí pro pedagogy základních a středních škol, kteří chtějí do hodin dějepisu a společenských věd zahrnout také informace o moderní historii Romů. Web Krajinoupribehu.cz shromažďuje příběhy z romské historie 20. století na českém území. Historické texty a vyprávění pamětníků se zde váží ke konkrétním lokalitám, které jsou zobrazeny v interaktivních mapách. Ke každému textu je zpracována metodika, která radí, jak ve výuce správně s materiály pracovat. V roce 2018 jsme spustili zásadně přepracované webové stránky www.krajinoupribehu.cz, které jsou přehlednější a uživatelsky mnohem přátelštější než web předešlý. Mají novou grafiku a uživatelský systém.

Pro web bylo v roce 2018 zpracováno 10 nových příběhů osob a míst spjatých s historií Romů na území ČR; nově se tak návštěvníci webu mohou seznámit s příběhy pamětníků z lokalit jako jsou Praha, Louny, Pečky, Nový Bor, Chříbská nebo Jablonec nad Nisou.

Nový web a jeho využití jsme pedagogům i veřejnosti představili 22. listopadu na semináři v kavárně klubu Alta v Praze. Debaty o zapojování romské historie do výuky se velmi aktivně a podnětně zúčastnilo 13 osob. Z akce vzešlo několik nápadů, jak efektivně šířit mezi pedagogy informace o novém webu a proč je vůbec důležité historii Romů do výuky zapojovat.

Kromě interaktivních map a dalších zajímavých odkazů na webu nabízí projekt 2. stupňům základních škol a středním školám také **interaktivní dílny**, v rámci nichž získávají žáci informace o romské historii, kultuře i jazyce a pod vedením lektorky se přímo setkávají s romskými pamětníky a informátory leckdy i v jejich přirozeném domácím prostředí. Pomocí orálně historických metod se žáci učí zachycovat a reflektovat tyto příběhy. V roce 2018 se uskutečnilo 5 bloků dílen na pražských i mimopražských školách, prošlo jimi 100 žáků a studentů. Jako hosté se zapojili romští pamětníci Ladislav Goral, Iveta Kokyová, Ondřej Berki, Magdalena Gáborová a Dagmar Lendelová.

Dílny hodnotili účastníci dobře a z jejich hodnocení vyplývá, že naplnily účel umožnit dětem prostřednictvím historických událostí reflektovat současnou situaci Romů v ČR. Soudíme tak z hodnotících dotazníků, které účastníci vyplňovali. Žáci a studenti získali možnost utvořit si vlastní názor na romskou historii i současnost, potažmo na Romy jako takové, posílili schopnost kriticky uvažovat o svých postojích vůči Romům. Vybíráme několik hodnocení od studentů, účastníků dílen:

„Dozvěděli jsme se něco víc a může to změnit náš pohled na Romy.“ „Nevěděla jsem, co mám čekat, a příjemně mě to překvapilo.“ „Líbilo se mi už i to, že takovéto semináře vůbec vznikají, jelikož předsudky vůči Romům je třeba vyvážit i jinými informacemi, které vám pomohou tuto situaci osvětlit.“ „Myslím, že seminář byl přínosný, vždycky je dobré něco se dozvědět o lidech, kteří tu žijí s námi.“

Na otázku, zda využije něco z dílny v reálném životě, odpověděli žáci a žákyně ZŠ na příklad takto:

„Myslím si, že vše, protože pokud se učíme o nějaké etiketě a chování ve společnosti, tak proč bychom neměli brát ohled na jiné kultury, když někteří z nich jsou vůči nám tolerantní. Jak pravila paní Gáborová: ‚My jsme taky lidi jako ty, prší na nás stejně déšť...‘.“ Nebo jiný příklad, *„Nevím teď konkrétně co, ale všeobecně teď budu na Romy pohlížet jinak.“*

S projektem a jeho součástmi se seznámili i noví pedagogové, kteří jej vnímají také veskrze pozitivně a kteří také v rámci svého zapojení získali některé nové informace či postoje.

Pedagog ZŠ ohodnotil dílny takto: *„Žáci se seznámili s romskou kulturou z jiné stránky, než doposud poznali. Velice přínosná byla návštěva hosta z řad Romů, který zprostředkoval realitu života Romů dnes i v minulosti,“* a pedagog gymnázia takto: *„I studenti, kteří se vyjadřovali s určitým podivem nad rozsahem semináře, posléze vyjádřili poděkování! Setkávání jednotlivých etnik, kultur, společenství je jediná cesta k důstojnému soužití.“*

Dobré hodnocení ze strany studentů i pedagogů obdržela i lektorka dílen K. Kořínková (z hodnocení jednoho z pedagogů, který vyzdvihl: *„Osobní přístup pí. lektorky K. Kořínkové, empatie, profesionalita!“*).

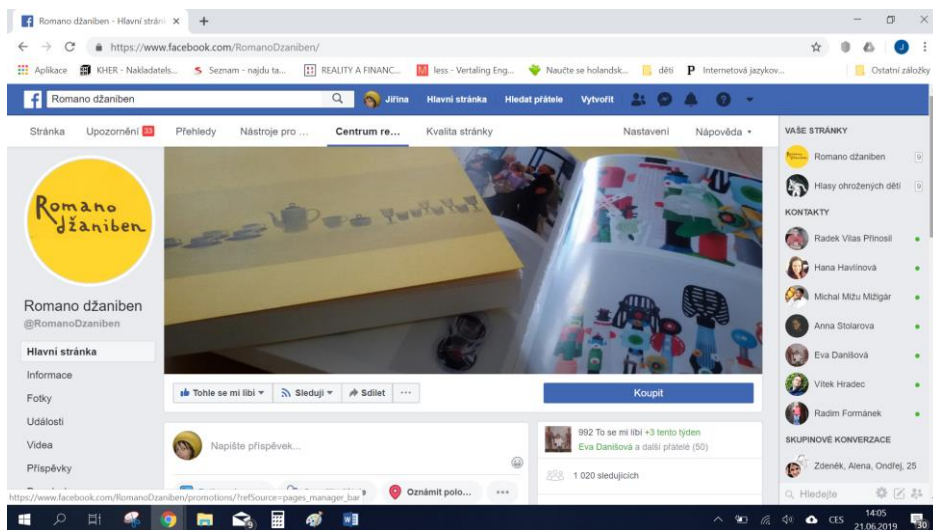

Projekt v roce 2018 podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy částkou 158 700 Kč, Nadační fond obětem holocaustu částkou 40 000 Kč a Magistrát hlavního města Prahy částkou 50 000 Kč. Děkujeme za podporu.

Propagace

V roce 2018 jsme se snažili cíleně oslovit nové potenciální čtenáře časopisu Romano džaniben také pomocí rozeslaných hromadných mailů a propagačních materiálů. Veřejnost jsme aktivně oslovovali prostřednictvím Facebooku, kde naše stránka během roku přesáhla 1000 fanoušků. Časopis byl opět prezentován skrze pořad Českého rozhlasu *O Roma vakeren*, který se zajímá o nová čísla, jeho redaktoři s časopisem pracují. Po dvou letech zpřístupňujeme celý obsah časopisu on-line, a s jistým odstupem je tedy volně přístupný komukoli s přístupem k internetu.

Zhodnocení roku 2018

Rok 2018 hodnotíme jako úspěšný. Podařilo se nám vydat zajímavá čísla unikátního časopisu Romano džaniben, jenž je jediným odborným romistickým periodikem v České republice s více než dvacetiletou tradicí.

Časopis jsme propagovali pomocí hromadných e-mailů, v roce 2018 spolek získal nové předplatitele a rozrostlo se i publikum přednáškového cyklu Romistické utopie, v jehož rámci proběhlo sedm seminářů (přednášek a diskusí) – opět tak docházelo k pravidelnému setkávání odborníků, kteří se vzájemně obohacují o své poznatky.

Dalším úspěšným krokem spolku Romano džaniben byla pokračující realizace projektu Dějiny Romů ve výuce. Zde se spolek opět zaměřil na posílení výuky moderní romské historie na základních a středních školách v ČR. Podařilo se navázat spolupráci jak s novými školami, tak s romskými informátory. Do programu jsme také nově zapojili téma romského jazyka, se kterým se snažíme seznamovat především studenty v rámci interkulturních dílen. V projektu dokazujeme, že se nechceme uzavírat pouze do světa odborných kruhů, ale naopak se snažíme poznatky o romské kultuře, jazyku a historii přibližovat široké veřejnosti.

Spolku se také podařilo změnit dlouhodobě nevyhovující skladovací prostory. Archiv časopisu se přesunul částečně do soukromých skladových prostor členů redakce a částečně na pracovišti semináře romistiky FF UK, a tím pádem jsme ušetřili roční nájemné za kancelář, která sloužila skutečně jen jako sklad – jednotliví členové týmu mohou díky využití moderních technologií pracovat každý odjinud.

Za spolek Romano džaniben

Lada Viková

a

Eva Zdařilová